

hindre Saadant. Det kan saaledes heller ikke negtes, at Fæsteforholdet, i alt Fald i denne Retning, er et offentligretligt Forhold, og det gaar derfor ikke an, blot at lægge privatretlige Principer og Betragtninger til Grund for Bedømmelsen af de Lovbestemmelser, som i saa Henseende ere givne eller ere i Begreb med at blive givne. Jeg skal tilføie, at Lovgivningsmagten tidligere saa lidt har generet sig ved at give Bestemmelser om disse Forhold, at den ikke alene oftere har truffet Bestemmelser, der maatte medføre Indskrænkninger i Godseiernes Dispositioner over Godset, men at den endogsaa har truffet Bestemmelser, der, uden ligesom at medføre slige Indskrænkninger, dog maatte medføre Gene og Besvær for Godseierne, og som kun vare beregnede paa at kontrollere, at de øvrige Bestemmelser, der vare givne, bleve overholdte. — Nu vil man maasse sige til mig — og det er jo blevet sagt —: Ja, men har da Grundlovens Indførelse ikke gjort nogen Forandring i hele denne Betragtning? Og jeg svarer da dertil: Nei, mine Herrer. Man har givet Love angaaende Fæstevæsenet ogsaa efter 1849, og hele det selv samme Tilfyn som tidligere er blevet opretholdt ogsaa efter Grundlovens Indførelse. Der kan efter min Mening heller ikke være nogen Rimelighed i at antage, at den blotte Grundlovens Indførelse skulde have gjort nogen Forandring i denne Godseiernes Ret mere end i mangfoldige andre Rettigheder, og det vil man dog ikke paasta, at den blotte Indførelse af Grundloven skulde paa andre Omraader have forandret Rettighedernes Natur ud over det, som Forholdenes egen Natur i Forveien tilfagde. Lige saa lidt som Grundlovens Indførelse og Grundlovens Frihedsartikel har hævet nogen anden Servitut, lige saa lidt har den hævet den, som hvilede paa Godseiernes Eiendomsret over Fæstegodset. Derimod har den ganske vist haft en Indflydelse paa de Foranstaltninger, der fra Statens Side ere blevne truffet lige overfor Fæstegodset, nemlig den, at man har erkjendt, at den Maade, hvorpaa man hidtil havde udviklet Fæstelovgivningen, ikke svarede til den Udvikling, som Landet imidlertid var undergaaet, og i alt Fald ikke

til den Udvikling, som der maatte siges at være sigtet hen paa gennem den frie Forsætning. Man er derfor siden da gaaet en anden Vej og man har sagt: Hidtil har det været nødvendigt at opretholde Tvangen, fordi den beskytter en stor og almen offentlig Interesse, som vi ikke tør eller bør derelinkvere, og fordi denne Interesse er i Fare netop derved, at der er To om at dele den, En som Eier og En som Bruger; men vi erkjende, at dette Forhold ikke ret vel kan lade sig forene med den Udvikling, som Grundloven vil medføre, og vi ville derfor forandre vor Fremgangsmaade og søge at bringe det paagjældende Spørgsmaal helt af Dage ved at forene Eiers og Brugerens Interesse i een Person; da ville vi i alt Fald forsaavidt kunne opgive enhverformelt Kontrol og enhver Lovgivning om dette Forhold, som vi saa tør forudsætte, at de almene Formaal, som vi hidtil have søgt at varetage gennem Fæstelovgivningen, ville blive tilstrækkelig varetagne gennem den samlede Eiers og Brugerens egne frie Beslutninger. Det er fra en Anskuelse, der er aldeles modsat min nu fremsatte Opfattelse, at netop en stor Del af de Indvendinger, der ere blevne reiste imod Lovforslaget, have deres Udspring. Det er fra en hin Opfattelse modsat Anskuelse, at de fra Mindretallets ærede Ledere (Mourier-Petersen) fremkomne Udtalelser om Bederlag for multige Indskrænkninger i Godseiernes Dispositioner, har deres Udspring, og det er ligeledes paa en min Opfattelse modsat Anskuelse, at Udtalelserne om, at man ved det foreliggende Forslag paa en uberettiget Maade griber ind i Godseiernes Eiendomsret, ere byggede. Jeg siger, at netop dette, at Lovgivningen til enhver Tid har forbeholdt sig Magt til at gribe ind og Magt til at give Regler for, hvorledes Godseierne maa bruge deres Eiendom, bortsejerer ethvert af de Spørgsmaal, som jeg nys nævnte, saavel det om at give Erstatning som det om, at man skulde krænke Eiendomsretten ved at formulere Bestemmelser om Brugen af Eiendommen.

Jeg maa maasse i Forbindelse med denne Materie berøre et Incidentspunkt, der er kommet ind i Forhandlingen i Anledning af s